

NOVA ZORA

Izlazi jedanput mjesečno.
Godišnja pretplata Din. 24.—
Oglaš se računaju po cijeniku.

Šibenik, 2 avgusta 1931.
Godina II.

Broj. 6.

Uredništvo i uprava:
Put sv. Nedjelje br. 105.
Ček. račun br. 38312

Mi i pravoslavni

Postoji u svijetu izvjesna dobro organizovana i dobro plaćena štampa, koja je poznata po pogubnom djelovanju što ga vrši na ljudsko društvo. Ta štampa ima svoje pretstavnike i u našoj sredini, isto tako dobro plaćene novcem iz preko granica naše otadžbine, i isto tako opasne, samo, obzirom na naše naročite prilike, daleko opasnije no po drugom svijetu.

Ova Crna štampa bavi se često odnošajem Starokatoličke prama Pravoslavnoj crkvi, i ona se ovdje, kao i u svakoj drugoj prilici, bogato koristi jednom osobinom svoje čitalačke publike, osobinom na kojoj joj iskreno zavidi sva ostala štampa. Ta osobina jest: slijepo i bezuslovno vjerovanje svemu onome što u toj štampi osvane kao crno na bijelu. Zato je njima slobodno reći i napisati i najnevjerovatnije stvari bez straha da će se sukobiti sa logikom i zdravim razumom svoje čitalačke publike, jer na pragu Crne štampe svaki vjernik mora da izuje svoju vlastitu pamet, kao musliman obuću pred džamijom, pa da misli tudom glavom, tudom pameću. To, uostalom, nije naš pronalazak. To je ono *duševno zarobljavanje* što ga Crna štampa i organizacija kojoj ona služi vrše nad svojim sljedbenicima, a proti koga zarobljavanja su kroz svu istoriju ustajali pa i danas ustaju svi slobodni duhovi.

Oko minulog Uskrsa je ugledala svijetlo jedna publikacija Crne štampe. U njoj je jedan čovjek izrekao tešku hulu na Isusa Krista. Upro je prstom na jednog živog čovjeka (radi koga postoji i kome služi crna štampa)

i kazao crno na bijelu: *kad ne bi bilo ovog čovjeka ne bi bilo ni Krista!*

Ovaka hula na Sina Božjeg moguća je samo u Crnoj štampi, gdje čitaoci prema prilikama i potreba na politike koju zastupa Crna štampa, mogu da prime hulu za molitvu i molitvu za hulu, a da se pri tome ne buni njihova svijest ni savjest, niti da osjete strah pred Bogom. Ako danas Crna štampa svojim čitaocima reče da ona služi Kristu, a sutra toga istog Krista stavi pod noge jednom živućem čovjeku — čitaoci vjeruju. Duševni robovi poginju svoje ropske glave.

To je samo jedan mali primjer.

Koristeći se takom ropskom osobinom svoje čitalačke publike, Crna štampa u Jugoslaviji, kao po nekom programu, s vremena na vrijeme podsjeti svoje čitaoce, kako su starokatolici isto što i pravoslavni i kako je starokatolička vjera prvi korak za prelaz u pravoslavlje.

Mi ovu podvalu ne mislimo obarati.

Vec sama činjenica da to tvrdi jedna štampa kojoj je cilj da sakriva istinu, obara tu tvrdnju. S druge strane nauk naše crkve nije tajan već javan; ko hoće da ga čuje neka pride bliže pa će se uvjeriti da je Hrvatska starokatolička crkva jedno, a Srpsko pravoslavna drugo: i po svom dogmatskom učenju i po svom uredenju.

Zašto nas pak Crna štampa trpa pod jednu kapu, to ima svoj razlog koji ćemo kazati idući put. T-ć.

Dr. Dragutin Tomac (Zagreb)

Refleksije i vizije

(Pismo uredništvu)

Dragi g. uredniče!

Vi tražite, da platim dug, koji Vam dugujem — da Vam napišem članak za našu „Novu Zoru“. Iskreno Vam kažem, da mi je to teško, ne samo zbog po manjkanja vremena, nego još više zbog bojazni, da s onim, što bih Vam napisao — ne ćete biti zadovoljni. Iz svakoga broja „Nove Zore“ razabirem Vaše

uspješno nastojanje, da u listu donosite članke, koji su na doličnoj visini i po sadržaju i po stilu, pa Vam je pošlo za rukom, da „Novu Zoru“ učinite dostojnim organom one ozbiljne i uzvišene ideje, koju ona zastupa i za koju se bori na obalama našega plavoga Jadrana...

Ako hoću da i ja dolično ispunim ono mjesto,

koje ste mi namijenili u redu Vaših stalnih saradnika, trebalo bi, da pristupim k poslu s primjerenom pripravom i da Vam pošaljem temeljito obrađenu temu. Za to na žalost nema vremena. Zadovoljite se stoga za sada ovim običnim i iskrenim prijateljskim pismom, u kojem Vama i svim prijateljima tamo na lijepom Jadranu želim da izrazim neke misli i osjećaje, koji će uvjeren sam naći odjeka u Vašoj duši — — —

*
Vaš rad je težak.

Pregnuli ste, da obnovite staru slavu Dalmacije. Iz onih vremena, kad je ona bila prva na braniku naše hrvatske narodne Crkve. Slavu Grgura Ninskoga i popova glagoljaša. Gdje su oni dani? Tek njihove stene blude naokolo — oko grobova kraljeva naše narodne dinastije i plaču nad njima, jer su propali kao žrtve utakmice i ljute borbe između Rima i Bizanta o prevlast nad balkanskim narodima. U toj ljutoj borbi Hrvatska bi sačuvala — kao jezičac na vagi — svoju samostalnost, sačuvala bi svoju narodnu dinastiju, da nije mudra rimska politika našla zgodnoga saveznika u Arpadovcima, koji su opet zgodno doveli u sklad svoje megalomanske težnje za osvajanjem sa interesima moćne rimske kurije, koja je išla za romaniziranjem i latiniziranjem Balkana putem vjere i crkve. Pa je njih učinila svojim izabranim narodom, svetim kraljevstvom, njihove vladare „apostolskim“ kraljevima, a njihovu krunu „svetom krunom“ Stjepanovom, povjerivši im apostolsku misiju, da naročito Hrvate održe u vjernosti Rimu. I tako si preko našega naroda dadoše savezničke ruke Rim i Arpad, da postignu zajedničke ciljeve.

Rimu je na taj način pošlo za rukom, da dovede do propasti našu narodnu dinastiju i da zatre hrvatsku narodnu crkvu, a Arpadovci su za stoljeća i stoljeća privezali „svetom kruni“ Stjepanovoj ponosnu Hrvatsku i došli su u isti mah do — mora, svoje davne i neutažive težnje

No stoljeća su prohujala

Arpadovce i svetu krunu ugarsku — „odnio je vrag“, a Hrvati su opet slobodni i ujedinjeni s najbližom jugoslovenskom braćom imadu Vladara narodne krvi iz dinastije, kojoj po junaštvu i duševnoj veličini nema premca.

Eto, zato sjene Grgura Ninskog i dalmatinskih popova glagoljaša obilaze grobove narodnih vladara i plaču nad njima . . .

Uskriseno je staro naše kraljevstvo u ljepšem i snažnijem obliku, ali to nije toliko zasluga naša, koliko je zasluga drugih. Ono, što bismo morali uskrisiti *našom vlastitom snagom* — još je zakopano. Naša duševna obnova, prepород duha, naša narodna hrvatska Crkva — — —

Dalmacija je prva zvana, da otkopa ispod svojih ruševina tu svetinju našu, za koju je prolivena i mnoga krv i izdržane mnoge muke.

Vi ste pregnuli, da probudite Dalmaciju, da vratite njenu staru slavu iz vremena Grgura Ninskog.

Ali Vaš je posao težak, jer treba da razblijate orijaško nadgrobno kamenje, što su ga vjekovi naslagali na grobu hrvatske narodne crkve. Vaša je smjelost zamjerna. Vaša energija zadivljuje. Hoćete li uspjeti?

*

O Uskrsu bio sam kod Vas, da s Vama zajedno proslavim uskrsnuće i početak ostvarivanja ove velike ideje u divnoj Dalmaciji.

Vidlo sam Vaš zanos, vaše ideale, požrtvovnost Ali sam vidio i vaše muke, vaše rane i vaše boli.

Tek digoste barjak, već ste pogođeni strjelicama otrovanim latinskim otrovom — već ste izranjeni. Kušao sam, da povijam vaše rane, iz kojih krvarite, da vas u ime braće u Zagrebu poduprem, ohrabrim i osokolim za daljnu borbu.

Vi ste primili bratske simpatije, ali ste — gordi i ponosni — otklonili sućut.

Nakon pretrpljenih udaraca osvojili ste se poput divova i podigoste još na više povrh Šibenika i Splita barjak hrvatske narodne Crkve . . . On se i nadalje vijori i prkosi buri i vihoru, što dolazi s onu stranu Jadrana . . .

I pobojaše se oni tamo — — — Zamisliše se u duboke misli, pa smislishe, da pokušaju opet uspješne stare metode, kojima će nas možda moći satrti, kao što su nas sapeli i satrti u prošlosti.

Zaista, zar ne vidite, što se ono pomalja na obzorju?

Kakve su ono oblačine sure, iz kojih bi imale da udare munje na Vas? Ili su vukodlaci i povampireni zli dusi.

Evo, što se trubi širom svijeta:

„Mi Oto II. *apostolski* kralj Mađarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, kralj Rima i Jerusolima — — — kao *apostolski* kralj Mađarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije dajemo na znanje, da je — — — usljed nedokučive odluke Svevišnjega u aprilu mjesecu god. 1922. — — — nasljedstvo prestolja *po zakonu i pravu* prešlo na mene kao zakonski ovlaštenog nasljednika“.

A malo dana prije toga javljala je žica iz „Città di Vaticano“ širom svijeta: „Ekskraljica Zita bila je primljena u audijenciju kod Pape, koja je potrajala više od jednoga sata. Iza ove audijencije posjetila je vatikanskog državnog tajnika Pacellia, kod kojega se preko dva sata zadržala“.

Što velite na ovo?

Znadu oni dobro, da je Hrvatska za uvijek za njih izgubljena samo onda, ako Hrvati, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije budu organizirani u svojoj samostalnoj hrvatskoj narodnoj crkvi. Zato im je mnogo stalo do toga, da Hrvati — i ako su sada u sklopu velike ujedinjene Jugoslavije — ostanu barem *duhovno* u sklopu svete krune Stjepanove, vazda vjerne rimskoj Stolici i spremne da služi njezinim težnjama. Pomoću poslušnosti prema duhovnim poglavarima vodit

će oni Hrvate, da posluže njihovim političkim ciljevima, kao što su to činili kroz mnoga stoljeća u historiji.

A Vi ste pregnuli, da tamo u Dalmaciji i zadnjemu Hrvatu bude jasno, što oni hoće i za čin idu, Zato primajte udarce s raznih strana.

Ne boli Vas, što primajte udarce od onih, čije tamne ciljeve osvjetljujete kao munjom u mraku, da ih svi upoznaju. Već vas boli, što Vas vrijeđaju, grde ili barem omalovažavaju oni, koji bi Vam kao »veliki patrioti« morali u prvom redu pomoći.

Još Vas i to boli, što Vas progone oni, koji bi Vas kao narodne prosvjetitelje i dobročinitelje morali štiti po svojoj dužnosti.

Da, to Vas boli.

Ja tu Vašu bol razumijem, jer je ona i moja bol. No znajte, da je to neki otajstveni zakon u razvoju ideja, da velika ideja treba da najprije bude prezirana i proganjena po onima, koji će ju domala dignuti na oltar . . .

Napokon je rekao i Božanski Učitelj: »Zrno pšenično, ako ne padne u zemlju i sagnjije — ne će donesti ploda«. . . .

*

Ostaňte mi zdravo, divni sokolovi na Jadranu!

Dani Uskrsa sprovedeni ove godine među vama, ostadoše mi u lijepoj uspomeni. I sada, dok ovo pišem, predamnom su Vaši likovi. Lica kao opaljena, od vatre i kreševa ljuta, a čela uzdignuta, šije otvrdnule i prkosne.

Gledam Vas kritičkim okom, proučavam Vas i dolazim do zaključka, da ste dostojni nosioci velike ideje u Dalmaciji, da ćete ustrajati . . .

Onda, kad budete spremali slavu konačnoga i potpunoga Uskrsnuća hrvatske narodne Crkve na grobovima starih hrvatskih kraljeva u Dalmaciji, njezinu slavu i pobjedu na Dioklecijanom antiknim i modernim — pozovite me, i ja ću među Vas pohrliti svom dušom.

Zagreb, 21. jula 1931.

M. S. (Zagreb)

Nekoć i sada

Poslije smrti začetnika Kršćanstva Isusa Krista, slijedilo je slavno Uskrsnuće, a poslije Uskrsnuća, Uzašašće. Krist se je vratio k Ocu odakle je i došao. U među vremenu Uskrsnuća i Uzašašća, preporučivao je Krist učenicima svojim, da se drže svega onoga što im je zapovijedio. Tim zapovijedima neka uče i one, koji će poslušati glas njihov i krstiti se Duhom Svetim u imenu Sv. Trojstva.

Apostoli su poslušali glas Učitelja i Pastira svojega i razišli se po svoj zemlji Judejskoj propovijedajući Krista Raspetoga i Uskrsnuloga.

Djela apostolska (gl. 10) pripovijedaju nam, kako se je Petar nalazio u Jopi. I dok se je jednoga dana

molio, dođe izvan sebe »i vidje nebo otvoreno i posudu nekakovu gdje silazi na njega kao veliko platno, zavezana na četiri roglja i spušta se na zemlju, u kojoj bijahu sva četveronožna na zemlji i zvjeri i bubine i ptice nebeske«.

Djela Apostolska dalje razlažu, da je to bio znak Petru, da u krilo Kristove crkve prima ne samo Židove nego i pogane. Istovremeno, naime, pokazao se se je nekom rimskom časniku, po imenu Korneliju koji je živio u Cezareji, anđeo i rekao mu: »Kornelije! Molitve tvoje i milosti ne izidoše na pamet Bogu, pošalji ljude i dozovi Šimuna nazvanoga Petra, on će ti kazati riječ, kojima ćeš se spasiti ti i sav dom tvoj«.

Ljudi Kornelijevi su došli u Jopu, našli Petra i isporučili mu poruku Kornelijevu. A Petar, dobivši nadahnuće Duha Svetoga, otiđe u Cezareju, uđe u dom Kornelijev, pouči njega i njegov dom o Kristu i Njegovoj misiji i nauci i, ovako poučene, krsti njega i sav dom njegov.

Ista »Djela Apostolska« kažu dalje, da se je za ovo djelo Petrovo pročulo po cijeloj Judeji, i kad je Petar došao u Jerusalem, da su se prepirali s njime, predbacujući mu ovako: »Ušao si k ljudima, koji nijesu obrezani i jeo si s njima«. (Djel. Ap. 11).

Petar je pred onima koji su mu to predbacivali, opravdao svoj korak dokazujući, da je to, što je s Kornelijem, predstavnikom pogana, učinio po naredbi Duha Svetoga. U tom opravdanju iznaša cijeli historijat djelatnosti Duha Svetoga nad njime (Petrom) i nad Kornelijem rimskim časnikom. Kršćanski pisac Gregorije (Gregorije: Poslanica 39 knj. 9 Indic 4) kaže, da se je Petar tako prema svome stada držao zbog svoje poniznosti. Premda, kaže isti Gregorije, da je Petar u raspi, koju je imao sa svojim vjernicima, upirući se na viast, koju je u crkvi primio, mogao odgovoriti, da se ovce, koje su njemu povjerene ne bi smjele usuditi da kore svoga pastira. U toj raspi sa vjernicima, o svojoj vlasti nije ništa govorio, jer da je rekao, ne bi se bio pokazao kao učitelj krotkosti.

Eto, tako je po »Djelima Apostolskim« i po nauki kršćanskih pisaca postupao Petar u raspravi sa svojim vjernicima.

Tako su postupali u glavnome i crkveni poglavari, pa i rimski pape prvih vijekova. Ta krotkost sve više tijekom vremena iščezava, a mjesto nje dolazi samovlast, koja je, konačno, 1870 godine i triumfovala u poznatoj rečenici: »Roma locuta causa finita«.

UPOZORENJE.

U Splitu možeie dobiti „Novu Zoru“ u trafici: J. GIGOVIĆ.

Jesam li poslao pretplatu?

Čerček Gustav (Novi Sad)

Boravak sv. Petra u Rimu

Dokazi iz svetoga pisma Novoga Zavjeta

Pojedina djela novozavjetnog pisma, koja neposredno ili posredno tangiraju pitanje boravljenja Isusovih učenika u Rimu, jesu u glavnom: Djela Apostola, prvo pismo svetoga Petra, drugo pismo istoga apostola upućeno Timoteju, poslanica svetoga Pavla k Rimljanima i Apokalipsa ili Otkrivenje Ivanovo.

Djela Apostola i poslanica k Rimljanima najiscrpnije donose vijesti o stanju rimske crkvene općine te nas uvadaju takorekuć u najitimnije pojedinosti izvjesnih vjernika tako, da smo primorani već s ovoga razloga primiti autentičnost ovih spisa.

Kad je Herodes Agrippa dao umoriti Jakova, brata Ivanovog, vidjevši da se to sviđa Židovima, dade uhvatiti i Petra te ga baci u tamnicu. Za istog Petra se piše, da je nakon oslobođenja iz tamnice napustio Jerusalem otišavši u drugo mjesto (Kai ekselthon eporeuthe eis heteron topon-Et egressus abiit in alium locum. — Izašivši ode u drugo mjesto. Dj. Ap. 12, 17)

Oni bogoslovi, kojima je stalo do toga da se late svih mogućih dokaza za Petrov boravak u Rimu, rado se pozivaju na ovaj citat tvrdeći da to „drugo mjesto“ označuje zapravo Rim. Postoji za njih i osobiti razlog za ovo tvrđenje, jer se prividno sklapa sa kasnijim predanjima, da je Petar 42 god. poslije Krista otišao u Rim, gdje je po svojoj prilici propovijedao evanđelje sve do izagnanja kršćana - židova za vrijeme Klaudijeva carevanja, o čemu nas izvješćuje Svetonije, da ih je izagnao iz Rima zato što su se zbog nekog Hresia (Hrista) neprestano bunili. (Judaeos impulsore Chresto assidue tumultuantes Roma expulsi).

Sravnimò li daljnje bilješke o događajima u Rimu, doznat ćemo kako je Pavao odveden rimskom

cesaru, da se opravda proti tužbi Židova. Stigavši onamo, nakon trodnevnog boravka sazove židovske prvake te im objasni, da je nepravedno optužen od strane njegovih sunarodnjaka. Na što će rimski Židovi reći evo: „Nismo od tebi čuli ništa, što bi te opterećivalo itd., pa te molimo da nam pričaš o ovoj sljedbi, kojoj se toliko prigovara“. (Djel. Ap. 28, 21-22)

Bilo kako da se smatra odgovor rimskih Židova, jedno je izvjesno: da se Pavao nigdje ne poziva na Petra, svoga suradnika na njivi Božjoj u Rimu. U ostalom ovo priznaju i pobornici suprotnog mišljenja, ali navode da je u ono doba bio Petar odsutan, dok je sprovođenje Pavlovo u Rim uslijedilo.

Tvrđenje ove vrste je labavo, jer se zaključuje a posse ad esse, što nemože imati ozbiljne veze sa povijesnim istraživanjem.

Podimo korak dalje. Poslanica, koju Pavao upućuje Rimljanima, pisana je vjerovatno ne poslije 58 godine, te ova nam daje toliko obilje o privatnim prilikama tamošnje crkvene općine, da se u čudu moramo pitati: kako je moglo do toga doći, da se pored tolikih sitnica ne spominje bar donekle ona toliko puta branjena teza o Petrovom boravku u Rimu?

Pavao veli odmah u početku svoje poslanice, da mora davati hvalu Bogu svome za njih, jer je njihova vjera cijelome svijetu poznata. S toga i želi, da ih što prije posjeti, kako bi im mogao udijeliti milosti radi njihovih potkrijepljenja. (Riml. I, 8 I, II) Nadalje se poziva na svoju misiju među poganima (narodima neobrezanima) te im ovako piše: Pisao sam vam smjelije, zbog milosti koja mi je data. Da budem sluga Isusa Krista među narodima. Tako sam dakle pripovijedao ovo Evanđelje, ne tamo gdje je Krist spomenut (imenovan), kako ne bih zidaò na tuđem temelju, nego kao što stoji pisano: (oni) kojima nije propovijedano o njemu (o Kristu), vidjeće, a koji nisu čuli, čut će.

— Nastaviće se —

Pred osvećenjem starokat. crkve u Šibeniku

Povijest crkve sv. Julijana

U prošlom broju našeg lista najavili smo članak o crkvi, koju je župno vijeće H. s. crkve u Šibeniku iznajmilo i opravilo za svoju bogomolju u ovom gradu. Moramo odmah istaknuti, da članovi Hrvatske starokatoličke crkve u Šibeniku moraju biti ponosni što im je uspelo da za svoju bogomolju dobiju jednu crkvu, čija povijest nije velika, ali je značajna i zanimljiva, svakako najzanimljivija od svih dvadeset i nekoliko šibeničkih crkava. Trista godina ova je crkvica bila predmetom, pa ako hoćete i poprištem jedne borbe iz koje i naša starokatolička crkva može nešto da nauči.

Bogomolja o kojoj je riječ, poznata je u narodu pod imenom „Crkva sv. Julijana“, a nalazi se u ulici kralja Tomislava (glavnoj ulici), s desne strane stepenica koje silaze niz Dobrić. Crkva je sagrađena, neizvjesno kada, u stilu stare bazilike na svod. Pri prvom pogledu pada u oči da ova crkva ima dva prosta zvonika „na preslicu“, kakvi se vide na našim seoskim crkvama; jedan zvonik je na svom pravom mjestu, a drugi na istočnoj strani po sredini crkve.

Do godine 1569 ova je crkva bila posvećena sv. Julijanu i pripadala je rimokatolicima, a te godine, 17 marta, ona postaje pravoslavnom, i bi po-

svećena Uspeniju Bogorodice (Velikoj Gospi). Od toga vremena datira i njena istorija koju ćemo kratko saopćiti našim čitaocima. Otprilike poslije god. 1550 sretaju se u Šibeniku prvi žitelji pravoslavne vjere. To su bili Grci, zvani „stratioti“, koji su kao vojnici služili u vojsci Mletačke republike. Na molbu ovih Grka bude im od strane republike dozvoljeno, da mogu imati svoju crkvu i u njoj svršavati bogoslužje po pravoslavnom obredu. Dozvolom vlasti pravoslavni Grci, gorespomenutog datuma, sklopiše pogodbu sa šibeničkim plemićem Đordem Siggoreom, koji je bio tutor crkve sv. Julijana, i tako ova bude posvećena pravoslavnom bogoslužjenju. Grčka vojnička naseobina, koja se doznije proširila i građanskim življem, principovim dekretom od 20 avgusta 1582 god. dobije punu slobodu vjeroispovijedanja, pod uslovom da se samo brine oko održavanja crkve i svećenika.

Međutim pretstavnici rimokatoličke crkve nisu mogli mirnim okom da gledaju, kako se u Šibeniku, udaraju prvi osnovi pravoslavnoj crkv. općini. Posredovanjem latinskog svećenstva već godine 1632 bude u crkvi, pored pravoslavnoga, u desnom krilu postavljen i rimski oltar, a na crkvi podignut drugi pobočni zvonik. Latinski svećenici dobiju pravo, da na ovom oltaru mogu služiti tihu misu, i to uvijek iz pravoslavne službe Božje.

Samo sobom je jasno, da rimokatolicima ovaj oltar u pravoslavnoj crkvi nije bio nužan radi bogoslužjenja, pored tolikih drugih crkava. Njima je očito bio cilj, da ovaj oltar Božji izrade u svoje crkveno političke ciljeve, naime da pomoću njega ometaju pravoslavno bogoslužjenje. To se jasno vidi iz žalbe koje su pravoslavni Šibenčani 7 jula 1694 godine uputili Senatu u Mletke, a u kojoj žalbi među ostalima stoji: „...Premda je sada broj Grka ovdje narastao na 300 duša, i za ovolik narod imaju samo ovu malu crkvu, ipak zli ljudi ni to ne trpe, već ih uznemiruju. Ne dopušta nam da možemo u rečenoj crkvi, od milostive vlade darovanu slobodu mirno uživati. Zabranjuje nam se nabavljati zvona, pri grobovima svojih pokojnika, dizati spomenike, i druga pobožna djela svršavati...“

General proveditor Daniele Dolfin, radi usluga koje su Grci učinili Mletačkoj republici, nije mogao da im molbu ne usliša, te 7 jula 1695 god. izda dekret u kome se veli:

„...Naredujemo dakle, na utjehu molitelja i u krjepost senatskog dekreta, onome kome ova naša naredba pređana bude, da se ni pod kojim izgovorom ne bi usudio priječiti Grke n vjeroispovijedanju; stoga predašnji ukaz opet ponavljamo, da im je sasvim slobodno svoje vjerske običaje izvršavati, zvona na svom zvoniku držati i mrtvace svoje mirno sahranjivati...“ Za prekoračenje ove naredbe, dekret predvida novčanu kaznu do 800 dukata i izgnanstvo ili robiju na galijama. „Neka dakle namjesnik šibenički

volju Principa poslušati i izvršiti, na što mu naročitu oštru zapovjed dajemo...“ završava dekret.

Ova, ovako oštra naredba proveditorova, sama sobom jasno daje naslutiti, da su i samom duždu bile dojadile tužaljke pravoslavnih Šibenčana i nevolje koje su ovima činjene od strane latinskog vjerskog fanatizma. I ma da je naredba bila nada sve stroga, nije mogla da poluči željenog uspjeha, te već 1713 pa opet 1729 god. sretamo ponovo žalbe i zapomaganja pravoslavnih Šibenčana. U prvoj se žale na nekog latinskog popa Lovru Mišića, za koga vele: »On je spokojstvo naše, naročito bogoslužjenje u našoj crkvi nerazumno uznemirio, samo da svojim strastima ugodi... On je naumio da prisvoji Grčku crkvu, kao gospodar, hoteci da na istoj nekoliko prozora otvori... Kao izgovor uzeo je onaj latinski oltar što se u crkvi nalazi i na kome su latinski svećenici običavali misu malu govoriti, iza grčke liturgije, te drži večernju i misu s pjevanjem u više svećenika, da bi time smetao Grčko bogoslužjenje. Ovo se dogodilo 1 jula (1713), kada je grčki svećenik dao zvoniti u obično zvono, da službu božju vrši. Na glas zvona dođe i don Lovre Mišić sa više latinskih svećenika, da u istoj crkvi večernju služi, što je grčkog svećenika spriječilo u njegovoj dužnosti. I juče — veli se dalje u žalbi — pošto je grčki svećenik dao dva puta zvoniti, pa htjede i treći put oglasiti, jer se narod sakupio bio da sluša liturgiju, usudi se Mišić, opet u pratnji latinskih svećenika, doći u grčku crkvu i tu misu pjevati, — a mogao je i u svojoj crkvi, ili u Gospe od Kastela — čime je grčkoj liturgiji smetao te je mnogi narod roptao. Ipak svi hrišćani ostaše u granicama pristojnosti, i doista bilo se je velikih nemira bojati, da se nijesu znali iz ljubavi prema svome Principu umjeriti...«

Žalba iz 1729 odnosi se na nekog latinskog biskupa koji je svojevoljno i samovlasno, pored latinskog oltara u našoj crkvi obišao i grčki oltar, čime... »prouzrokovao među Grcima negodovanje i smutnju...«

Ovakav i sličan odnos latinskog svećenstva prema grčkoj crkvi trajao je sve do god. 1773, kada se prilikom srpskog življa pravoslavna crkvena općina bješe toliko umnožila, da su oni morali podići sebi veću crkvu, onu što je danas u pravoslavnom greblju u Varošu, posvećenu sv. Spasu, te crkva još uvijek zvana sv. Julijana bude napuštena.

Nego spor oko te crkve nije time bio okončan; on će trajati još punih stotinu godina. Jer kad je grčka crkva bila napuštena od pravoslavnih Šibenčana i iz nje izneseno sve što je pokretno bilo, jedan po jedan latinski kanonik, kao nadarbenici crkve sv. Julijana stadoše dokazivati, da je crkva bila samo privremeno ustupljena pravoslavnim Grcima, dok je ona i nadalje ostala rimokatolička bogomolja sv. Julijana, čiji oltar je ostao u njoj netaknut. U ovoj borbi pominje se naročito neki kanonik Vincenzo Marini.

Valja napomenuti da je bilo opće mišljenje, da su tvrdnje latinskih kanonika bile istinite, i da oltar sv. Julijana nikako nije bio iznošen iz crkve, i ako je među pravoslavcima bilo još živo predanje kako je oltar svetog Julijana 1569 bio iznesen, a na njegovom mjestu podignut pravoslavni oltar. I budući da nije bilo stvarnih dokaza ni za jednu ni za drugu tvrdnju, to je i borba oko ove crkve ostajala neodlučnom i ko zna koliko bi to još trajalo, da se nije otkrio jedan natpis, koji je konačno spor riješio. Natpis je naden na onom latinskom oltaru što se nalazilo u grčkoj crkvi i glasilo je doslovno: „*Fu eretto l' altar 1632 e rinovato dal Reverendo Plebano da sotto Canonico; Don Giov. Batti: Q. m. Matteo: Simonich 2 Giugno 1775*“. Utvrdilo se dakle da to nije oltar sv. Julijana, već sv. Mihaila, i da je podignut poslije pravoslavnog oltara, po dozvoli mletačke vlade, a na navaljivanje fanatičnog rimljanina, kapitularnog tajnika Ivana Tomka Mrnavića, docnijeg biskupa.

Time je spor bio konačno riješen, te 25 jula 1875 god. kanonik Ivan Belamarić, uz naknadu od 37 forinti, koju mu bješe isplatilo pravoslavno crkveno Tutorstvo, odreče se svih prava na ovu crkvu, iznese svoj oltar i prenese ga u crkvu Gospe sviječnice.

Od toga vremena pa do danas crkva sv. Julijana, ili još poznata ranije pod imenom „Madonna di san Giuliano“ služila je raznim svrhama, a posljednjih 10 godina u njoj se nalazila štamparija, ova ista u kojoj se naš list štampa.

Preuzimanjem od strane Hrv. starok. crkvene općine, crkva je već opravljena i uredena, te će danas ponovo zabrujati na njoj zvona, a mjesto tudinskih latinskih i grčkih molitava, zaoriće se naša pjesma i naša divna muzika u vječnu slavu Velikog Tvorca, koji je naš napačeni narod kroz vjekove čuvao i očuvao, u prkos tudinskih bezbožničkih navala s Istoka i Zapada.

I Njemu neka je vječna slava i hvala u vijekove vijekova — Amen.

M. S. (Zagreb)

Pred godinu dana (Sjećanje)

Bili to sebi vjerovao? Makar da sam donekle poznavao Šibenik, opet mi bijaše čudno, kad sam prije godinu dana u pratnji naših vjernika i onih, koji su htjeli nešto pozitivno čuti o vjerskoj nauci Starokatoličke crkve, stupao uskim i dosta rasvijetljenim ulicama grada Šibenika.

— Evo ovdje — reći će jedan od onih s kojima sam išao — ovdje ćemo se porazgovoriti.

Ušao sam u jednu prilično lijepu i udobnu

dvoranu. Rekoše mi, da su se tu prije održavale kinematografske predstave, da se je tu prije i plesalo.

— Ne će li Vas to, gospodine, smetati — primjeti jedan, — da se mi u ovakovoj uzvišenoj stvari ovdje sastajemo? Ne samo to, nego mi smo odlučili, da do boljih dana, ovdje i naše vjerske čine obavljamo!

— Nikada, dragi prijatelju, odgovorim. Mi smo starokatolici, koji se u svemu povadamo, koliko je moguće, za našim *jednim* božanskim Učiteljem Isusom Kristom, pa se ne obaziremo na vanjštinu nego na sadržaj molitve, kojom se Njemu molimo. On je prvu krvavu žrtvu prikazao za cijeli svijet pred vasionom, pred nebom i zemljom, a drugu nekrvnu žrtvu kući, dakle privatnom stanu jednoga svojeg prijatelja. Mi ćemo se z zadovoljiti s ovim prostorijama — jer Bog, naš nebeski Otac, gleda naša djela, našu nutrinu, a ne našu vanjštinu. Krist je osudio Farizeje zbog njihove vanjštine, jer je bila u očitoj protibli njihove nutrine. Bog od nas ne traži *formu* nego *sadržaj*!

Dakle, do boljih vremena, mi ćemo se zadovoljiti i s ovime.

I ova riječ „do boljih vremena“, kao da je ostala onom zaista malom broju naših vjernika, koji je iz dana u dan rasao, lozinkom, koja im nije dala mira, dok za svoje vjerske čine nijesu našli opet priprosto, ali tim časnije mjesto za obavljanje svojih vjerskih dužnosti.

U sklopu mnogobrojnih privatnih kuća, nalazi se na prvi pogled neznatna građevina. U dalekoj davniini služila je ona kao mjesto u kojem su se obavljali vjerski čini. Zapuštena i zaboravljena, ona danas opet svraća na se pozornost prolaznika.

Riječ »do boljih vremena« nije trebala čekati ni punu godinu dana da se privede u djelo.

Susretljivošću naše braće, koji su u krilu Srpsko-pravoslavne crkve s jedne strane, a neumornim nastojanjem naših vjernika s druge strane, vjernici Hrvatske starokatoličke crkve, imaće za koji dan svoj krov.

Mala i do juče nezapažena crkvice sv. Julijana ili, kako je poslije posvećena, «Uspeniju Bogorodice» (Velikoj Gospi), opet se vraća svojoj prvotnoj službi. Ponosna sa svoje starine, vjernicima Hrvatske starokatoličke crkve još je milija, jer i po njihovome vjeronjanju svojom im starinom još bolje odgovara.

Za nekoliko dana crkva Velike Gospe postaje središte i zbiralište vjernika Hrv. starokatoličke crkve.

Pred godinu dana — — —

Iza prvih održanih nekoliko predavanja o značenju i nauci starokatoličke vjere, održana je i prva starokatolička služba Božja u Šibeniku i to na hrvatskom jeziku. (Svaki jezik neka hvali Gospodina!)

Svetome činu prisustvovali su svi naši vjernici. Bilo je i mnogo znatiželjnika. Bilo je prisutno mnogo napose onih, koji su po gradu raznosili razne glasine o starokatoličkoj crkvi. Jedni su govorili, da se staro-

katolici ne krste, drugi, da ne vjeruju u bl. Djevicu Mariju i još koješta. Prva starokatolička Misa raspršila je u prah podvale onih, koji — sami neimajući kuraže, da nam što reknu, jer nijesu pred svojim vratima ni počeli mesti, a kamo li pomeli — poslaše dobri i neuki svijet, da u ime njih baca prigovore i da ih po gradu raznose. Tih dakle prigovora nesta kao plijeve na vjetru.

Još jednc.

Šetao sam poslije sv. Mise ulicom sa svojim prijateljima. Općenito se je govorilo o prvoj starokatoličkoj Misi. Slušao sam dvojicu, koji su među sobom razgovarali. Jedan od te dvojice reče: »Sve je lipo i u redu i baš mi se sviđa. Samo, brate, moliti se Bogu di se je do juče balalo (plesalo), to mi u glavu ne ide«. Drugi mu odgovori: „Ma čoviče, Bogu je svejedno di mu se moliš, glavno je da mu se od srca moliš«.

Radoznao sam kakvu će sada „Sveci“ naći podvalu, jer više ne će moći da govore o crkvi u kojoj se je prije balalo (plesalo).

Milivoj Grubišić (Šibenik)

Djetinjski idealizam

G. Miho Jerinić i problem ujedinjenja kršćanskih crkava

Naš sugrađanin, g. Miho Jerinić, raspisao se u posljednje vrijeme o jednom problemu, koji je odavna, a naročito posljednjih godina, zainteresovao ne samo mnogobrojne kršćanske bogoslove i teologe, već također i sav dobronamjerni kršćanski svijet. Problem je to: *Ujedinjenja kršćanskih crkava*.

Čitao sam o tome, natrag više vremena, jedan njegov članak u „Seljačkom Glasu“, a nedavno je naš starac Mijo počeo da izdaje i posebne zbirke pjesama „Pod stare dane iskre srca i razuma“. Pročitao sam prvi svezak prve knjige, koji nosi naslov: „Iz zemlje bola“. Kako u gore spomenutom članku, tako i u ovoj zbirci pjesama, naš starina Mijo zagovara ujedinjenje Rimsko-katoličke i Srpsko-pravoslavne crkve. Doduše, bilo bi i suvišno da se osvrćem na ovako neozbiljnu akciju g. Jerinića, poslije odličnog i stručno obrazloženog članka „O ujedinjenju kršćanskih crkava“ izašlog u posljednja dva broja „Nove Zore“, iz pera našeg poznatog publiciste i javnog radnika g. Stjepana Zagorca, konzultora H. S. C. Ali, jer je g. Miho Jerinić shvatio problem ujedinjenja kršćanskih crkava na jedan osobiti — njemu svojstven — način, to ću ipak pokušati da kažem nekoliko riječi u tom pogledu.

On, kako vidim, nije obuhvatio problem ujedinjenja kršćanskih crkava u cijelosti svojoj, naime, onako, kako ga danas shvaća velika većina zagovaratelja zbliženja i ujedinjenja kršć. crkava, već se je ograničio na dvije oveće skupine i to na Rimsko-kat. i Srp.-pravoslavnu crkvu. Po svemu pak izgleda, da

mu osobito leži na srcu ujedinjenje tih crkava unutar granica naše države, jer, to je, kaže on, potrebno radi duhovnog jedinstva između Srba i Hrvata, ako hoćemo da se naše narodno jedinstvo učvrsti.

Ovako shvaćen problem ujedinjenja kršćanskih crkava, bez obzira što je on sam po sebi — uočivši sve okolnosti, koje ću kasnije iznijeti — jedinstvena utopija, pretstavlja mi se k tomu kao vrlo manjkav, jer — koncedirajući čak i ostvarivost istoga — ne bi mogao da poluči onu svrhu, koju, rješenjem tog problema, očekuje kršćanski svijet. Manjkavost ta leži u tome, što je g. Jerinić propustio kod tog problema da obuhvati i ostale velike skupine kršćanskih crkava.

Ograničivši se međutim na problem ujedinjenja kršćanskih crkava onako kako ga shvaća g. Jerinić, t. j. na ujedinjenje Rimsko-kat. i Srp. pravosl. crkve, moje je duboko uvjerenje, kako sam i gore spomenuo, da je to jedinstvena utopija. Ja cijenim dugogodišnje iskustvo i naporno studiranje g. Miha Jerinića, pak me upravo baš zato začuđuje, da „pod stare dane“ na sva usta pjeva, trubi, krupne suze roni, protinjavajući kroz svijet jednu ovako djetinjski idealističko-utopijsku konstrukciju. Radi toga ovoj njegovoj zbirci pjesama mnogo bolje bi pristajao naslov: „Pod stare dane djetinjaste iskre srca i razuma“.

Nema sumnje da je ujedinjenje svih kršćanskih crkava, a ne samo Rimsko-kat. i Srp.-pravosl., ideal svih dobronamjernih kršćana. To bi bila ujedno najbolja zaloga za uspješno i istinsko ostvarivanje kršćanskih principa. Na tome se odavna već radi a ne samo idealizira. Naročito posljednjih nekoliko godina učestali su mnogobrojni kongresi i konferencije, bilo svekršćanskih crkava, bilo opet pojedinih kršćanskih crkava, na kojima opet učestvuju izaslanici ostalih kršć. crkava. Tu se temeljito raspravlja o riješenju tog, za nas sve kršćane, prevažnog problema. Spomenut ću samo neke od tih: Veliki svekršćanski kongres u Švedskoj 1925 god., Svekršćanski kongres u Lozani 1927 god., čuveni Kongres Anglikanske crkve u Londonu prošle god. (Lambeth-konferencija) itd. Ove godine održaće se također mnogobrojni kongresi i konferencije od kojih ću spomenuti: Svekršćanski kongres u Budimpešti polovinom kolovoza i XII. internacionalni kongres starokatoličke crkve u Beču u rujnu o. g.

Glavni cilj ovih kongresa i konferencija je zbliženje, a potom i ujedinjenje kršćan. crkava. I dok su tako sve kršćanske crkve na svijetu prionule da ponovno uspostave između sebe bratske veze tražeći najzgodnije puteve izmirenja, zbliženja i ujedinjenja, dotle jedna jedina kršćanska crkva na svijetu, ma da je redovito pozivana, odbija saradnju u tom pravcu i, mi vrlo dobro znamo, da u nijednom kongresu ni konferenciji nije bila zastupana. A to je baš ta Rimsko-katolička crkva o kojoj g. Miho Jerinić toliko trubi.

Uostalom, stvar je sasvim jednostavna: Rimsko-katolička crkva od samog raskola nije popravljala, već naprotiv pogoršavala situaciju u tom pravcu, dok ko-

načno nije i službeno iz „Città di Vaticano“ objavljeno, da je ne samo ujedinjuje, nego bilo kakvo zbliženje, pa čak i obično pregovaranje, moguće jedino pod uslovom, ako se sve ostale kršćanske crkve — koje uostalom čine većinu kršćana na zemlji — poklone i pokore povrativši se današnjem upravnom sistemu te crkve! !

Poslije ovoga, razumljivo je svakom razboritom čovjeku, da o ujedinjenju ili o zbliženju, pa čak ni o pregovaranju nemože da bude govora, ticalo se to Srp.-prav. ili ostale koje kršćanske crkve. Eto, takvo je stanovište Rimsko-kat. crkve, „in theoria“ i „in praxi“, a da je to tako, služi nam za primjer slučaj, kad se je nekoliko pravosl. i rimokat. svećenika sastalo da pregovaraju o zbliženju obiju crkava, posljedni su bili pozvani od svojih pretpostavljenih na odgovornost! Dok je to tako, ostale kršćanske crkve na svijetu, koje čine većinu kršćana, uspješno rade oko rješenja tog važnog problema i mi se s punim pravom nadamo uskoro potpunome uspjehu.

Što se tiče duhovnog jedinstva našeg naroda poželjno bi bilo jedinstvo crkava, ali mi ne treba da zaboravljamo, da u našoj sredini imamo i našu braću, koja su pripadnici nekršćanskih konfesija. I baš zato jer je u našoj državi raznolikost konfesija dosta razvijena, garancija za naše duhovno i narodno jedinstvo biće: širokogrudnost, vjerska snošljivost, uzajamno potpomaganje, skladno rješavanje svih pitanja između crkve i države, a ne vjerski imperijalizam.

Za savez slavenskih crkava

Predavanje beogradskog starokatoličkog župnika
g. Dra Prof. Nike Kalogjera

Beogradska »Pravda« donosi predavanje, koje je održao starokatolički župnik u Beogradu Dr. Niko Kalogjera. Tema je predavanja bila »Slavenska crkva«. Predavač je rekao ovo:

»Bez vjerskog ujedinjenja nema nacionalnog ujedinjenja. Rim i Bizant htjeli su hegemoniju nad kršćanima. I baš kad je između njih zbog toga bila borba u punom jeku, kad su latinski kršćanski misioneri štitali interese onih, koji su ih poslali, kad su osim vjerske htjeli i političku vlast, javljaju se slavenski i apostol Ćiril i Metodije. Ali politika rimske kurije išla je za potpunim latiniziranjem Slavena. Naši predci, svijesni značenja nacionalne slavenske crkve i svog narodnog jezika uhvatili su se u koštac sa Rimom. Slavni Grgur Ninski branio je na dvama saborima slavensku crkvu i narodni jezik. I tada su po prvi put i Srbi i Hrvati zajedno istupili protiv rimskog vjerskog i političkog ugnjetavanja, a za jednu ujedinjenu nacionalnu slavensku crkvu. Germani su ih skršili, ali

je slavenska rasa ostala sa svojom nepokolebivom vjerom. Isto kao glagoljaši u Hrvatskoj, tako se u Bosni bogumili bore za jednu kršćansku crkvu. Tome se cilju slijedilo kroz vijekove, ali uslijed vjekovnih borba sa Germanima, Rimom i Bizantom nije se moglo dospjeti k cilju. Zatim nadolazi navala Turaka, koja je prekinula svaki pokušaj za stvaranje jedne slavenske nacionalne crkve. Danas je Rusija ponižena i poništena, pa je na nama Slavenima, da damo nešto svoje, originalno, da stvorimo zasebnu i ujedinjenu slavensku crkvu, da se u naše unutarnje vjerske stvari ne mješa tuđinac, ni Rim ni Bizant. Odbacimo zato tradicije latinske i bizantinske, ako hoćemo biti, kao što jesmo, velika nacija, jer je zato najglavnije imati ujedinjenu veliku slavensku crkvu. Samo ćemo se tako moći otresti tuđinstva, ako istaknemo svoje slavensko »ja« i u politici, i u vjeri i u kulturi. Ali u prvom redu u vjeri, jer se preko jedinstva vjere dolazi do jedinstva nacije, do jedinstva kulture i do jedinstva slavenstva. Slavenima je mjesto u slavenskoj crkvi, a ne u latinskoj, grčkoj ili njemačkoj. Slavenska crkva bio bi savez sviju crkava među Slavenima, koje vjeruju u Isusa Krista i vrše bogoslužjenje ma kojim slavenskim jezikom. To bi bio slobodni savez svih kršćanskih slavenskih crkava, samostalnih i autokefalnih, bez obzira na pojedine dogmatske nijanse, zvale se one pravoslavne, starokatoličke, katoličke, evangelističke ili drugačije. Svaka od njih će zadržati svoje ime, svoju nauku, svoje obrede, svoju disciplinu, svoje uredbe i svoju autonomiju. Bitno je da se vjeruje u Isusa Krista i drugo, da se bogoslužjenje vrši na bilo kojem slavenskom jeziku. Tako bi ujedinjeno slavenstvo izvršilo misiju, koju mu je božja providnost namijenila u kršćanstvu i čovječanstvu».

DANAŠNJE SVEČANO OTVORENJE I BLAGOSLOV H. S. C. U ŠIBENIKU. Tek se je navršila godina dana od dana, kad je na kršnim obalama našega, jugoslovenskog Jadrana podignuta prva H. S. C. Bilo je to prošle godine, maja mjeseca, u Krapnju kraj Šibenika. Svima je još u živoj uspomeni onaj zanos i oduševljenje s kojima je proslavljen taj dan. A, eto, danas još jedno slavlje: Svečano otvorenje i blagoslov H. S. crkve Velike Gospe u Šibeniku.

Svečanu službu božju uz uobičajeni blagoslov obavice gg. Prof. Marko Sinovčić i Prof. Marko Samardžija. Svečano osvećenje, koje će obaviti lično Biskup H. S. C., odgođeno je za mjesec-dva dana.

IZ UREDNIŠTVA. U prošlom broju našeg lista ispustili smo konac članka g. M. Banića, nekoliko pasusa u članku g. N. Petrića i g. —b-ć.— U ovom broju također smo ispustili nekoliko pasusa u članku g. Dra D. Tomca. g. T-ć, g. M. S. i g. M. Grubišića.

Članak g. S. Zagorca, pjesmu g. P. S. J. radi zakašnjenja donijecemo u idućem broju.